

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 3 2019 | ÅRGÅNG 23

Bokförlaget THALES

Introduktion

DET HAR PÅ senare tid argumenterats för att det bästa man kan göra för klimatet är att skaffa färre barn, eller helt avstå från att skaffa barn.¹ Skälet är att valet att sätta nya individer till världen är långt mer klimatpåfrestande än valet att t.ex. flyga, äta kött eller köra en bensinbil. Detta beror på de extra utsläpp som ens barns liv kommer att medföra, som skulle ha uteblivit helt om man istället valt att inte skaffa barn.

Detta argument kan upplevas som stötande, eftersom frågan om barnaskaffande kan ses som viktigare och mer privat än frågor om flygande, köttätande eller bilåkande. Detta till trots är det dock ingenting som på förhand undantar barnafödandet från att behöva genomgå en etisk utvärdering. Liksom de flesta av våra livsstilsval påverkar våra val kring barnafödande andra än oss själva. Detta gör det också fullt rimligt att låta etiskt granska våra val kring barnafödande.²

Det finns dock aspekter av barnafödande som problematiserar argumentet att vi bör skaffa färre barn för klimatets skull. De flesta av dessa aspekter är uppenbara, men några tål ändå att nämnas.

För det första kommer barnen att bidra till att göra världen till en bättre plats, eftersom deras upplevda lycka skulle utebli om de inte fanns. Dessutom kan barnaskaffandet skänka oss mening med livet, samtidigt som det kan ses som en beståndsdel i den mänskliga blomstringen. Barnafödandet har därför starka positiva värden som måste tas med i beräkningen innan några slutsatser kan dras om hur väl det står sig ur ett etiskt perspektiv. Klimatet är inte det enda som spelar roll här i världen. Om så vore fallet skulle det bästa vi kan göra vara att ta livet av oss själva (och få med oss så många som möjligt på kuppen).

För det andra gäller att beräkningarna, enligt vilka barnafödande ger ofantliga klimatavtryck, bygger på antagandet att våra barn kommer att leva som vi gör idag. Men ambitionen är ju att vi ska ställa om till en klimatneutral livsstil. Om vi gör det, och så-

ledes lyckas med klimatmålen, så kommer våra barns nettoutsläpp att vara nära noll. Därmed skulle barnaskaffande alltså *inte* vara påtagligt klimatpåfrestande (även om det förstås skulle kunna tära på jordens resurser).³

För det tredje, och i koppling till detta, är det *hur* våra barn lever – inte *att* de lever – som är relevant för klimatproblemet. De som skaffar barn har rimligen ett ansvar att uppfostra dem till klimativänliga (liksom i allmänhet vänliga) individer. Dessutom är det möjligt att klimatkompensera för de utsläpp som våra barn inte lyckas undvika – genom att exempelvis bidra till ny skogsplantering eller solcellsinstallationer – på samma sätt som vi kan klimatkompensera för våra egna utsläpp. De föräldrar som lyckas med detta kan knappast klandras – i alla fall inte ur klimatsynpunkt – för att ha skaffat barn.

För det fjärde är det ur klimatsynpunkt irrelevant *vad* vi gör för att hålla oss inom den utsläppsbudget som bestäms av atmosfärens kapacitet att absorbera växthusgaser. Det enda som spelar roll är *att* vi gör något av det som krävs för att tillräckligt minska våra utsläpp. Att avstå från barn är i bästa fall ett effektivt sätt, men inte det enda eller ens nödvändigt.

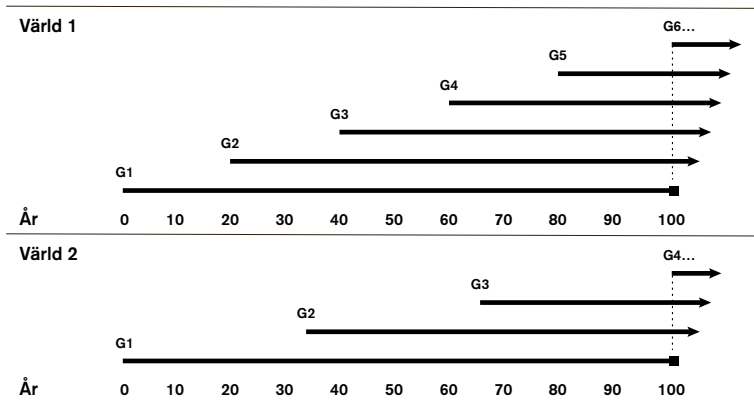
För resonemangets skull ska jag här låta det vara osagt till vilken grad dessa argument problematiserar slutsatsen att vi bör skaffa färre barn för klimatets skull. Jag ska istället fokusera på en annan aspekt av barnaskaffandet, som hittills har bortsetts ifrån i debatten, vilken ytterligare problematiserar denna slutsats. Denna aspekt rör vikten av *tidpunkten* ifråga för ens barnaskaffande. Det är nämligen så att *föräldrarnas ålder* vid barnaskaffandet påverkar hur många människor som lever samtidigt på jorden och *hur många* som därmed ska dela på jordens resurser – inklusive atmosfärens förmåga att absorbera växthusgaser.

Argumentet

FÖR ATT SE hur tidpunkten ifråga för ens barnaskaffande, eller närmare bestämt föräldrarnas ålder vid barnaskaffandet, är relevant ur klimatsynpunkt kan vi tänka oss två olika världar, där vi antar att medellivslängden hos befolkningen är 100 år i båda världarna

och att varje person (föräldrapar) skaffar ett (två) barn i respektive värld. Vi kan vidare anta att befolkningmängden initialt är densamma i båda världarna, samt att människorna i båda världarna bidrar till samma utsläppsmängd per capita. Den enda skillnaden, antar vi, är att människor i den ena världen skaffar barn vid i genomsnitt 20 års ålder, medan de i den andra världen skaffar barn vid i genomsnitt 33 års ålder. (För att göra exemplet mer trovärdigt kan vi anta att föräldrarna i den första världen skaffar barn vid 19 respektive 21 års ålder, medan föräldrarna i den andra världen skaffar barn vid 32 respektive 34 års ålder.)

Utifrån dessa antaganden får vi resultatet att befolkningmängden snart kommer att skilja sig åt mellan de olika världarna *trots* att varje person föder lika många barn i dem. I den första världen kommer befolkningen stabiliseras kring fem samtidigt levande generationer, medan befolkningen i den andra världen kommer att stabiliseras kring tre samtidigt levande generationer. Trots att varje generation kommer att innehålla lika många individer i båda världarna, kommer befolkningmängden i dessa världar att skiljas åt. Detta kan illustreras som följer (notera att den första generationen, G₁, dör i samma stund som den sjätte generationen, G₆, föds i Värld 1, medan G₁ dör i samma stund som G₄ föds i Värld 2):

Eftersom det relevanta ur klimatsynpunkt är just befolkningmängden på jorden, i kombination med befolkningens konsumtion av växthusgasgenererande produkter, samtidigt som det alltså spelar roll för befolkningmängden vid vilken ålder de som skaffar barn väljer att skaffa sina barn, följer alltså att det inte bara är *antalet* barn man skaffar, utan också *när* i livet man skaffar dem, som spelar roll för klimatet. En intressant implikation av detta är att det, även under antagandet att allas våra barn lever lika länge och ger upphov till samma koldioxidutsläpp, kan vara bättre ur klimatsynpunkt att skaffa fler barn senare i livet än färre barn tidigare i livet.

Invändningar

EN INVÄNDNING MOT detta resonemang gör gällande att det inte är utsläppsnivåerna *per generation* som spelar roll utan snarare mänsklighetens *ackumulerade* utsläpp.⁴ Att enbart sprida ut befolkningmängden över ett flertal generationer, som argumentet ovan går ut på, kommer enligt denna invändning inte att ha någon påverkan på de ackumulerade utsläppen över tid. I och med att det är de ackumulerade utsläppen som antas avgöra den globala uppvärmningsgraden, samtidigt som denna uppvärmningsgrad avgör klimatförändringens effekter på människor och djur, så är det till ingen nytta för klimatet att sprida ut befolkningen över tid. Alltså kan det heller inte finnas någon ur klimatsynpunkt moraliskt relevant skillnad mellan Värld 1 och 2 ovan. Följaktligen kan det heller inte ur klimatsynpunkt vara relevant *när* i livet människor skaffar barn.

Denna invändning är dock problematisk, av flera skäl. Det första skälet är att invändningen bortser ifrån att ett senarelagt övertrasserande av den globala utsläppsbudgeten ger oss mer tid till att uppfinna nya metoder för att (i) reducera våra kommande utsläpp, (ii) neutralisera de utsläpp som redan ägt rum, och (iii) anpassa oss till de klimatförändringar som oreducerbara utsläpp kommer att leda till. Visserligen måste detta vägas mot faktumet att ju fler människor vi är på jorden, desto fler av oss skulle kunna bli fors-

kare och uppfinnare som gör fler och snabbare innovationer på klimatområdet. Men det är tveksamt om de extra personer som skulle kunna bidra till något sådant skulle hinna göra det i tid, med tanke på att det rimligen skulle ta 20–30 år innan de nått en ålder som möjliggjorde några relevanta innovationer. Dessutom finns det en outnyttjad potential hos de människor som redan existerar. Eftersom den snabbaste befolkningsökningen sker i de delar av världen där tillgången på kvalitativ utbildning är knapp, skulle ytterligare forskningsframsteg effektivare kunna säkerställas genom att erbjuda dessa redan existerande människor kvalitativ utbildning. En fortsatt befolkningstillväxt skulle sannolikt resultera i ytterligare outnyttjad potential snarare än klimatrelevanta uppfinningar.⁵

Det andra, och kanske främsta, skälet till att invändningen ifråga är problematisk är att den bortser från att mänsklighetens ackumulerade utsläpp bestäms av det tidsspänn under vilka utsläppen äger rum. Detta har att göra med framförallt två saker: (i) att jordens atmosfär har en *naturlig förmåga* att absorbera växthusgaser, och (ii) att denna förmåga är *cyklisk*. Jordens naturliga kolsänkor – som skog, sjöar, hav, och atmosfären som sådan – klarar nämligen av att absorbera en viss mängd växthusgaser varje år. Enligt IPCC:s beräkningar handlar det om ungefär 11 miljarder ton koldioxid (ekvivalenter) per år.⁶ Detta medför att det endast är de utsläpp av växthusgaser som *överstiger* denna mängd (och alltså inte *naturligt* absorberas) som bidrar till den globala uppvärmningen. Givet denna naturliga »kolcykel» följer att vi har en *årlig* utsläppsbudget att förhålla oss till.

Även om vi antar att de ackumulerade utsläppen av växthusgaser kommer att uppgå till en viss specifik mängd *oavsett vad vi gör*, så är det följaktligen relevant ur klimatsynpunkt huruvida dessa utsläpp äger rum under en kortare eller en längre tid. Ju längre tidsspänn är under vilka utsläppen äger rum, desto mer av dessa utsläpp kommer nämligen att absorberas naturligt av jordens atmosfär. Därför är det en relevant skillnad mellan Värld 1 och Värld 2 ovan, varför det också är relevant ur klimatsynpunkt när i livet folk väljer att skaffa sina barn.

Ett undantag skulle förvisso vara ifall de ackumulerade utsläppen redan är så pass omfattande att en fatal klimatkatastrof är oundviklig, och att det därför inte skulle spela någon roll om vi skaffar (färre) barn senare för klimatets skull. Relevansen av detta scenario är dock begränsad. För det första skulle det, om det stämde, nämligen innebära att *ingen* klimatåtgärd spelar någon roll eftersom allt är kört ändå. Det skulle alltså inte slå enbart mot argumentet att det spelar roll när i livet folk skaffar sina barn, utan mot argument för klimatåtgärder i allmänhet. För det andra indikerar den rådande klimatforskningen att vi i själva verket kan påverka hur drastiska klimatförändringarna kommer att bli, *även givet* att klimatförändringar är oundvikliga. Slutsatsen blir därför att ackumuleringsinvändningen tappar sin beviskraft i sammanhanget.

Ett annat motargument, som går i linje med ovanstående resonemang, gör gällande att vi bara har mellan 8 och 22 år på oss att reducera våra utsläpp om vi vill undvika en klimatkatastrof. Eftersom våra val vad gäller barnaskaffande har effekter endast på längre sikt än så, kommer vi inte att kunna undvika en klimatkatastrof genom att enbart se till att skaffa barn lite senare i livet än vi annars skulle ha gjort.⁷

Detta motargument tar till viss del udden av tesen att det spelar roll för klimatet när i livet vi väljer att skaffa våra barn. Intressant är att det också tar udden av den ursprungliga tesen att det bästa en individ kan göra för klimatet är att skaffa färre barn. Men det finns en faktor som gör det fortsatt relevant ur klimatsynpunkt att både skaffa färre barn, och skaffa dem senare i livet. Detta har att göra med att klimatarbetet inte är någon engångsuppgift. Även om vi nu skulle lyckas undvika en klimatkatastrof genom att drastiskt sänka våra utsläpp, så kvarstår utmaningen att *även framöver* hålla oss till så låga utsläpp att vi inte vid ett senare tillfälle riskerar att utsätta mänskligheten för en klimatkatastrof än en gång. Det handlar alltså om att fortsatt hålla oss inom den klimatbudget som atmosfärens absorptionskapacitet även fortsättningsvis kommer att erbjuda oss. Därför kvarstår att det är relevant ur klimatsynpunkt att skaffa barn senare i livet.

Slutsats

DENNA TEXT HAR presenterat ett argument för att de av oss som skaffar barn har klimatrelaterade skäl att skaffa dem senare i livet. Detta argument måste förstås ses inom ramen för de mänskliga fysiologiska begränsningar som gäller för reproduktion, eftersom det kan vara svårare att skaffa barn senare i livet. Därtill måste hänsyn tas till de eventuella negativa effekter som ett försenat föräldraskap kunde innebära, för både föräldrar och barn, innan någon slutgiltig slutsats kan dras att det senarelagda föräldraskapet är att moraliskt föredra framför ett förhållandevis tidigarelagt föräldraskap. Allt annat lika står det dock fast att det är relevant ur klimatsynpunkt när i livet föräldrar skaffar sina barn.⁸

→

Olle Torpman är forskare i praktisk filosofi vid Institutet för framtidsstudier.

Noter

1 Wynes & Nicholas (2017).

2 Noteras bör att inte alla instanser av barnafödande är lika öppna för en etisk granskning i klimatsammanhanget, eftersom inte alla barnafödslar beror på frivilliga, medvetna och aktiva val. Den etiska granskningen av barnafödande ska därför här avgränsas till fall som är just frivilliga, medvetna och aktiva.

3 Se Van Basshuysen & Brandstedt (2018) för ett liknande resonemang.

4 Se Greaves (2019).

5 Se »The Overpopulation Project»: overpopulation-project.com/ethical-perspectives-on-population-and-the-sustainable-development-goals/

6 Se IPCC (2014) och Chancel & Piketty (2015).

7 Nicholas (2019) och IPCC (2019).

8 Jag vill tacka Henrik Andersson, Eric Brandstedt och Jens Johansson för värdefulla kommentarer på tidigare utkast av denna text.

Referenser

CHANCEL, LUCAS & THOMAS PIKETTY (2015) »Carbon and inequality: from Kyoto to Paris. Trends in the global inequality of carbon emissions (1998–2013) & prospects for an equitable adaptation fund», Paris School of Economics, Paris.

GREAVES, HILARY (2019) »Climate Change and Optimum Population», *The Monist*, 102(1), ss. 42–65.

- IPCC (2014) »Climate change 2014: impacts, adaptation, and vulnerability. Part a: global and sectoral aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change». Cambridge University Press.
- IPCC (2019) »Global warming of 1.5°C: An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty».
- NICHOLAS, KIMBERLY (2019) »Population, Environment, and Human Development in Science and Popular Media», presentation på workshopen *Ethical Perspectives on Population and the Sustainable Development Goals*, den 25 september vid Institutet för framtidsstudier.
- VAN BASSHUYSEN, PHILIPPE & ERIC BRANDSTEDT (2018) »Comment on »The climate mitigation gap: education and government recommendations miss the most effective individual actions»», *Environmental Research Letters* 13(4).
- WYNES, SETH & KIMBERLY NICHOLAS (2017), »The climate mitigation gap: education and government recommendations miss the most effective individual actions», *Environmental Research Letters* 12(7).